

تمرین

۱. آیا با تدوین منطق ریاضی، قواعد منطقی ارسطویی منسوخ شد و کنار رفت؟

چرا؟

۲. چرا تدوین منطق مادی با جامعیتی که ذهن را از تمام خطاهای محتوایی تفکر باز

دارد، غیرممکن است؟

۳. با توجه به تعریف منطق صوری و منطق مادی بگویید در استدلالهای زیر،

نادرستی هر کدام به خاطر صورت استدلال است یا به خاطر ماده استدلال:

۱. خفاش پرنده است و هر پرنده‌ای تخم‌گذار است؛ پس خفاش تخم‌گذار است

۲. هیچ پلنگی زرافه نیست و هیچ زرافه‌ای گوشت‌خوار نیست؛ بنابراین هیچ

پلنگی گوشت‌خوار نیست.

۳. شراب آب انگور است و آب انگور مباح است، در نتیجه شراب مباح است.

۴. ماست از شیر است و شیر برای اسهال مضر است؛ پس ماست برای اسهال مضر

است.

۵. پیامبر، انسان است و هر انسانی جایز‌الخطاست؛ از این رو پیامبر

جایز‌الخطاست.

۶. «عشق» کلمه است و «کلمه» نقطه ندارد؛ لذا «عشق» نقطه ندارد.

۴. تعیین کنید علم انسان به هر یک از قضایای زیر مصداق علم حضوری است یا

علم حصولی:

۳. ما ایرانی هستیم.

۲. تو هستی.

۱. من هستم.

۵. شما به من اعتماد دارید.

۴. من به شما اعتماد دارم.

۷. من این کاغذ را سفید می‌بینم.

۶. این کاغذ سفید است.

۵. تعیین کنید علم انسان به هر یک از موارد زیر مصداق تصور است یا تصدیق:^۱

۱. او می‌آید.

۲. وقتی که او می آید و به وعده خود عمل می کند و موجب شادی ما می شود

۳. عده ای گمان می کنند دینداری آسان است

۴. در شرایطی که احزاب فعالیت می کنند و نشریات متعددی منتشر می شود

۵. وقتی دل شیدایی می رفت به بستانها

۶. دریاچه خزر در جنوب ایران قرار دارد

۷. کوه طلایی زرد است

۸. تعیین کنید که آیا هریک از موارد زیر مصداقی برای علم تصدیقی هست یا نه.

اگر نه، کدام یک از شرایط سه گانه علم تصدیقی را دارا نیست:

۱. اینکه دانش آموزی حدس بزند «امروز معلم ریاضی به مدرسه نمی آید» و اتفاقاً

حدس او درست باشد.

۲. اینکه من از پدرم شنیده ام و می دانم «۵۰ سال پیش مردم تهران سوار درشکه

می شدند.»

۳. اینکه مردم مغرب زمین می دانند «مسلمانان تروریست هستند.»

۴. اینکه منافقان خدمت پیامبر اکرم (ص) می آمدند و می گفتند: ما می دانیم که

«تو پیامبر خدا هستی.»

۵. اینکه کسی از سازمان هواشناسی شنیده و می داند «فردا هوا آفتابی است» و

فردا هوا آفتابی باشد.

۶. اینکه کسی از سازمان هواشناسی شنیده و می داند «فردا هوا آفتابی است» و

فردا هوا آفتابی نباشد.

۷. اینکه همه دانشمندان تا قبل از گالیله می دانستند که «هر چه جرم جسمی بیشتر

شود، سرعت سقوط آن بیشتر می شود.»

۸. اینکه کسی از روی تعارف به دیگری می گوید: «من نوکر شما هستم.»

۹. اگر علامت ← را نشانه گذر ذهن از یک معلوم به یک معلوم جدید (تفکر به

معنای عام) بدانیم، تعیین کنید هریک از موارد زیر مصداق کدام یک از انواع تفکر است:

۱. بعضی از مردها بی غیرت هستند ← بعضی از بی غیرتها مرد هستند.
۲. هرگز نخورد آب زمینی که بلند است ← افتادگی آموز اگر طالب فیضی.
۳. نیوتن از افتادن سیب، به قانون جاذبه پی برد ← من سیب لبنانی را بیشتر دوست دارم.
۴. خفاش چشم ندارد و از طریق انعکاس و پژواک صداها می تواند موانع راه خود را تشخیص دهد ← انسان نیز می تواند از این طریق، چنین ابزاری (رادار) بسازد.
۵. هر چه آغاز ندارد، نپذیرد انجام ← ماجرای من و معشوق مرا پایان نیست.
۶. دانشگاههای کشور لبنان از سطح علمی بالایی برخوردارند ← سطح نمرات درسی ام در نیمسال گذشته خوب نبود.
۸. برای هریک از موارد زیر سه مثال بزنید:
 ۱. استدلالی که به خاطر ماده (مقدمات) نادرست، نتیجه نامقبولی داشته باشد.
 ۲. استدلالی که به خاطر صورت نادرست، نتیجه نامقبولی داشته باشد.
 ۳. علم حضوری ۴. علم حصولی ۵. تصور ۶. تصدیق
 ۷. جمل مرکب (علم بدون شرط صدق)
 ۸. حدس صائب (علم بدون شرط توجیه)
 ۹. حالت عدم پذیرش نسبت به قضیه بیان شده (علم بدون شرط باور)
 ۱۰. بیان قضیه ای معلوم بدون دو شرط باور و صدق
 ۱۱. بیان قضیه ای معلوم بدون دو شرط باور و توجیه
 ۱۲. بیان قضیه ای معلوم بدون دو شرط صدق و توجیه
 ۱۳. علم تصدیقی (باور صادق موجه)
 ۱۴. تفکر آیه ای ۱۵. خلاقیت
 ۱۶. تخیل

تمرین

۱. توضیح دهید سخن گفتن کسی با استفاده از حرکات برای ناشنویان، مربوط به عالم زبان است یا مربوط به عالم خارج؟ انتقال پیام با استفاده از مورس چگونه؟
۲. توضیح دهید این موارد جزء عالم ذهن هستند یا خارج:
 ۱. محتویات ذهن دیگران نسبت به من؛

۲. جوهر سیاه‌رنگی که این جملات با آن بر روی کاغذ نوشته شده.
۳. کتاب موجودی است که دارای وجود زبانی، وجود ذهنی و وجود خارجی است. آیا می‌توانید برای موارد زیر مثال بزنید:

۱. موجودی که فقط دارای وجود زبانی باشد.
۲. موجودی که فقط دارای وجود ذهنی باشد.
۳. موجودی که فقط دارای وجود خارجی باشد.
۴. موجودی که فقط دارای وجود زبانی و ذهنی باشد.
۵. موجودی که فقط دارای وجود زبانی و خارجی باشد.
۶. موجودی که فقط دارای وجود ذهنی و خارجی باشد.
۴. جملات زیر را تصحیح کنید:

۱. لفظ کتاب دال، و مفهوم کتاب مدلول آن است.
۲. کاغذی که پیش رو دارید، مصداقی برای لفظ کاغذ است.
۳. در قضیه «انسان شاعر است»، انسان مصداق شاعر است.
۴. اسب شاخدار در عالم خارج معنی ندارد.

۵. مفهوم اتومبیل، کل است.
۶. آیا مفهوم لفظ «آروین» را می‌دانی؟

۷. لفظ «جن» دارای مصداق است.

۵. مشخص کنید کلماتی که زیر آنها خط کشیده شده، کدام‌یک از وجودهای زبانی، ذهنی و خارجی آنها مراد است:

۱. کوه طلا زرد است.
۲. کلام کلمه است.

۳. وحدت کلمه رمز پیروزی است.
۴. وحدت دارای مصادیق زیادی است.
۵. زن از مرد کم حرف تر است.
۶. زن از مرد پر حرف تر است.
۷. الفبای فارسی ۱۱ حرف دارد.
۸. الفبای فارسی ۳۲ حرف دارد.
۹. شعر از غزل کلی تر است.
۱۰. کت، انگلیسی است.
۱۱. کت او انگلیسی است.
۱۲. خوشبو خوشبو نیست.
۱۳. آذربایجان دارای ۴ بخش است.
۱۴. آذربایجان دارای دو بخش است.
۱۵. اسم امام سوم نقطه ندارد.
۱۶. اسم امام سوم سه نقطه دارد.
۱۷. حافظ، حافظ قرآن بود.
۱۸. آذر در آذربایجان دنیا آمد.
۱۹. خطر سقوط بهمن در بهمن زیاد است.
۲۰. این سه نقطه دارد.
۲۱. این نشانه خداست.
۲۲. عبد الله دروغ نمی گوید.
۲۳. توضیح دهید هریک از مفاهیم زیر جزئی است یا کلی و آیا مصداق آن، یک کل است یا خیر:
۲۴. آب ۲. [رنگ] آبی ۳. [لفظ] آبی ۴. اله ۵. الله
۲۵. Bible ۷. من ۸. پایتخت ایران ۹. نابود ۱۰. محبت
۲۶. با مرور دوباره تعریف جزئی و کلی توضیح دهید هریک از مفاهیم «جزئی»، «کلی»، «جزء» و «کل» جزئی هستند یا کلی.
۲۷. می دانیم که هر مفهوم کلی مانند انسان، می تواند افراد و مصادیق زیادی داشته باشد، از سوی دیگر هر مفهوم جزئی یا اسم خاص، مانند حمید نیز می تواند نام افراد متعددی باشد. با توجه به نکته فوق، تفاوت مفاهیم کلی و مفاهیم جزئی در چیست؟
۲۸. برای هریک از موارد زیر دو مثال ابداعی برنید:
۲۹. جمله ای که وجود زبانی یکی از کلمات مورد نظر باشد
۳۰. جمله ای که وجود ذهنی یکی از کلمات مورد نظر باشد
۳۱. جمله ای که وجود خارجی یکی از کلمات مورد نظر باشد

۴. مفهوم جزئی دارای مصداق فرضی

۵. مفهوم کلی بدون مصداق خارجی

۶. مفهوم کلی دارای یک مصداق خارجی

۷. مفهوم کلی دارای دو مصداق خارجی

۸. مفهوم کلی دارای سه مصداق خارجی

تمرین

۱. تفکر منطقی یعنی چه؟ با توجه به تعریف تفکر منطقی، توضیح دهید چگونه

می‌توان «تجريد و تعميم» را نوعی تفکر منطقی دانست.

۲. تجريد و تعميم چه فرقی با یکدیگر دارند؟ آیا هر تجریدی تعميم و هر تعميمی

تجريد است؟ توضیح دهید.

۳. آیا می‌توان دو مفهوم جزئی را با هم ترکیب کرد؟ توضیح دهید.

۴. «انسان» با «انسانها» از نظر اشاره به عالم ذهن و عالم خارج چه فرقی دارد؟

۵. آیا لفظ «telephone» مرکب است؟ لفظ «تلفن» چگونه؟ معنا و مفهوم آنها چگونه؟

توضیح دهید.

۶. مفاهیم «اسب» و «اسب تک شاخ» هر کدام می توانند بی نهایت مصداق داشته باشد. این نکته را چگونه توجیه می کنید، در حالی که می دانید با ترکیب مفاهیم بیشتر،

مصداقهای مفهوم مرکب باید محدودتر شود؟

۷. «دانش آموز ایرانی پسر ۱۳ ساله...»؛ می دانید که با افزودن مفاهیم بیشتر، مصداقهای مفهوم مرکب حاصل، محدود و محدودتر می شود. آیا می توانید

مفاهیمی به مجموعه فوق بیفزایید که حاصل آن یک مفهوم جزئی شود؟

۸. توضیح دهید دامنه مصادیق کدام یک از مفاهیم مرکب زیر محدودتر است:

۱. «حزب جمهوری خواه اصلاح طلب» و «حزب اصلاح طلب جمهوری خواه»

۲. «حیوان نقاش ایرانی» و «ایرانی نقاش»؛

۳. «فیزیک دان برنده جایزه نوبل» و «برنده جایزه نوبل فیزیک دان»؛

۴. «کتاب شعر قدیمی» و «کتاب قدیمی شعر».

۹. تعیین کنید مفاهیم زیر وصفی است یا اضافی:

۱. بلندقد ۲. نوظهور ۳. غیب گو ۴. سیاسی - فرهنگی

۵. چهارضلعی ۶. سرو قد ۷. نوزده خوشمزه ۸. گل دسته

۹. دسته گل

۱۰. توضیح دهید در موارد زیر آیا فقط الفاظ ترکیب شده اند یا مفاهیم نیز ترکیب شده اند:

۱. رادیکال عشق ۲. محمدجواد ۳. اشک تمساح ۴. الفبا

۵. رگبار ۶. رگ بار ۷. چشم طمع

۱۱. آیا می توانید برای ترکیب دو لفظ مثالی بزنید به نحوی که معنای لفظ مرکب،

ارتباطی با معنای الفاظ اولیه نداشته باشد؟

۱۲. مفاهیم زیر را تجزیه کنید:

۱. خانه ۲. کتاب ۳. حزب ۴. چیز [= شیء] ۵. کچل موفرری

۱۳. آیا می توان یک مفهوم جزئی را تجزیه کرد؟ توضیح دهید.

۱۴. وقتی می گوئیم دو مفهوم انسان و متفکر متساوی هستند، می توانیم این دو حکم

را نتیجه بگیریم: «هر انسانی متفکر است» و «هر متفکری انسان است». برای دیگر

روابط مفاهیم (تباین، عام و خاص مطلق، عام و خاص من وجه) یک مثال بنزید و در هر مورد لااقل دو حکم قابل استنباط را بیان کنید (جملات شما باید با کلمات «هر»، «بعضی» یا «هیچ» آغاز شود).

۱۵. تعیین کنید میان مفاهیم زیر چه رابطه‌ای برقرار است:

۱. کوه طلا، کوه نقره
۲. مثلث متساوی‌الساقین، مثلث قائم‌الزاویه
۳. ذوالفقار، شمشیر
۴. چرخ، اتومبیل
۵. سیمرغ، ۳۰ مرغ
۶. دایره، استوانه
۷. محال، اجتماع نقیضین
۸. عدد، عدد خواب‌آلوده
۹. پدیده، موجود
۱۰. یتیم، انسان بی‌پدر
۱۱. کامپیوتر، دستگاه محاسبه
۱۲. ایرانی، عجم [غیرعرب]
۱۳. امامزاده، امام
۱۴. امامزاده، انسان با تقوا

۱۶. اگر ادعا شود میان دو مفهوم رابطه عام و خاص من وجه برقرار است، آیا به وسیله مثال نقض، می‌توان چنین ادعایی را نقد کرد؟ توضیح دهید.

۱۷. در صورت خطاب‌بودن هریک از موارد، با ذکر مثال نقض، رابطه صحیح دو مفهوم را بیان کنید:

۱. انسان $\equiv$ بنی‌آدم
۲. نبی < رسول
۳. حکم $\times$ فتوا
۴. عدد فرد $\equiv$ عدد اول
۵. ماهی $\times$ بچه‌زا
۶. اکسیژن $\times$ دی‌اکسید کربن
۷. روزه > عبادت
۸. زردآلو > زرد
۹. چهارپا > بچه‌زا
۱۰. نماز واجب دورکعت $\equiv$ نماز صبح
۱۱. کشور خاورمیانه > کشور آسیایی
۱۲. خانه خدا $\equiv$ قبله مسلمین
۱۳. پذیرفته‌شده کنکور سراسری $\equiv$ دانشجوی دانشگاه دولتی
۱۴. کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس > کشور عضو اپک

۱۸. رابطه تساوی میان مفاهیم ارائه شده را با مثال نقض، نقد کنید:

۱. زیبا ≡ مخلوق خدا
۲. زیبا ≡ دوست داشتنی
۳. زیبا ≡ غیر زشت
۴. امام ≡ پیشوای معصوم
۵. امام ≡ معصوم شهید
۶. امام ≡ فرزندان معصوم حضرت زهرا (س)
۷. گناه ≡ رفتار ناپسند برای دیگران
۸. گناه ≡ رفتار مضر به دیگران
۹. گناه ≡ کار [جوارحی، جوانحی (عملی، ذهنی و قلبی)] بدخواهانه نسبت به دیگران
۱۰. گناه ≡ کار مضر به خود و دیگران
۱۱. گناه ≡ کار ارادی مضر به خود و دیگران
۱۲. گناه ≡ کار مخالف دستور خدا
۱۳. گناه ≡ کار دورکننده انسان از خدا
۱۴. روشنفکر ≡ دارای دیدگاه منتقدانه
۱۵. روشنفکر ≡ دارای درآمد از کار علمی و فرهنگی
۱۶. روشنفکر ≡ کثیرالمطالعه
۱۷. روشنفکر ≡ آغازگر جنبشهای اجتماعی
۱۸. غیبت ≡ سخن گفتن در غیاب کسی
۱۹. غیبت ≡ سخن گفتن فقط در غیاب کسی (نه در حضور او)
۲۰. غیبت ≡ دروغگویی درباره دیگران
۲۱. غیبت ≡ بدگویی درباره دیگران
۲۲. غیبت ≡ بدگویی دروغ درباره دیگران
۲۳. غیبت ≡ عیبجویی از دیگران
۲۴. غیبت ≡ یاد کردن از دیگران (شخص غایب) به نحوی که راضی نباشند

۱۹. هر دسته از مفاهیم زیر را به صورت منطقی طبقه‌بندی نماید:

۱. خطاطی، رمان، فیلم جنایی، ادبیات، موسیقی، فیلم کمدی، شعر، هنرهای

تجسمی، نقاشی، مجسمه‌سازی، نستعلیق، تئاتر، تلت.

۲. نهج البلاغه، کافی، اسفار اربعه، متن ادبی، قرآن، تورات، شعر، جامع السعادات،

بینوایان، انجیل، متون دینی، متون فلسفی، دیوان حافظ، مثنوی معنوی، کتاب

نجات ابن سینا، متون اخلاقی، کتاب غیر آسمانی، معراج السعاده.

۳. کارگر زن بیمه‌شده، کارگر مرد، کارگر مرد غیر ایرانی.

۴. قطار باربری برقی، قطار مسافربری، قطار غیر برقی.

۵. بابک، سعید، محمدرضا، آگوست، فوریه، ربیع الاول، اردیبهشت، آذر،

امیر حسین، ام کلثوم، خیر النساء، مکه، دهلی نو، مهین، لیدا، اصفهان، تربت

حیدریه، قم، اسم پسر دوبخشی.

۶. کاتولیک، شیعه، حنفی، حنبلی، پروتستان، یهودی، اشعری، شافعی، بودایی.

۲۰. مجموعه مفاهیم زیر را از نظر جزئی و کلی بودن و مفاهیم کلی را از نظر تعداد مصادیق فرضی و خارجی طبقه‌بندی کنید:

شریک خدا، کشور عضو اپک، جنگ جهانی، کوه قاف، خدای مسیحیان، سیاره

منظومه شمس، god، God، رهبر جمهوری اسلامی ایران، اصول مذهب، اصول

دین، مولود کعبه، لاک پشت پرنده، رنگ تشکیل دهنده رنگ سبز، رنگ اصلی،

دیوار ۱۴۰۰ کیلومتری، واجب الوجود، اورست، دانشگاه دولتی، رخس، اسب

نامرئی، شیر مرغ، معجزه جاوید، اهرام مصر، بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، سرور

جوانان بهشت، برج ایفل، رئیس جمهور روحانی ایران.

۲۱. دانش‌آموز جوانی با افراد مختلف مشورت می‌کرد و نظر آنها را درباره راهها و

ملاکهای موفقیت در زندگی جویا می‌شد. خلاصه مهم‌ترین پاسخها به سؤال او

به قرار زیر است:

باید درآمد خوبی داشته باشی؛ سعی کن به درجات بالای تحصیل نایل شوی؛

باید شخصیت مشهوری شوی؛ در انجام عبادات و وظایف دینی کوتاهی نکن؛

۸. وجود خدا لازم است اثبات شود و علی‌الاصول اثبات شدنی است؛ اما دلایل موجود کافی نیست.

۹. دلایل اثبات وجود خدا کافی است؛ اما بی‌فایده است؛ چون ایمان به خدا مهم است، نه اثبات عقلی او.

۱۰. دلایل و براهین معتبری بر وجود خدا داریم و این کار در تحکیم پایه‌های ایمان مؤثر است.

۱۱. دلایل و براهین معتبری بر وجود خدا داریم و این کار برای پاسخ به شبهات لازم است.

۲۴. برای هریک از موارد زیر سه مثال بزنید:

۱. ترکیب وصفی؛

۲. ترکیب اضافی؛

۳. ترکیبی که فقط الفاظ با هم ترکیب شده باشند، نه مفاهیم؛

۴. ترکیبی که الفاظ و مفاهیم با هم ترکیب شده باشند؛ اما مفهوم کلی حاصل،

دارای مصداق خارجی نباشد؛

۵. دو مفهوم مرکب کلی که دارای رابطه تساوی باشند؛

۶. دو مفهوم مرکب کلی که دارای رابطه تباین باشند؛

۷. دو مفهوم مرکب کلی که دارای رابطه عام و خاص مطلق باشند؛

۸. دو مفهوم مرکب کلی که دارای رابطه عام و خاص من وجه باشند؛

۹. تجزیه یک مفهوم کلی؛

۱۰. دو مفهوم مرکب کلی که هر کدام دارای یک مصداق خارجی باشند و میان

آن دو مفهوم رابطه تساوی برقرار باشد؛

۱۱. دو مفهوم مرکب کلی که هر کدام دارای دو مصداق خارجی باشند و میان

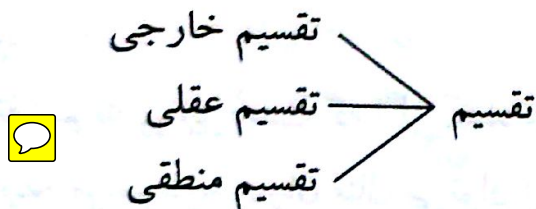
آن دو مفهوم رابطه عام و خاص من وجه برقرار باشد؛

۱۲. دسته‌ای از مفاهیم مرتبط که باید طبقه‌بندی شوند.

۲۵. دو نمونه مانند تمرین ۱۸ و یک نمونه مانند تمرین ۲۱ یا ۲۳ طراحی کنید.

تمرین

۱. توضیح دهید نمودار زیر مصداق کدام یک از انواع تقسیم است.

۲. تقسیم و طبقه‌بندی را به عنوان دو نوع تفکر در حوزه تصورات مقایسه کنید و

جنبه‌های مشترک و تفاوت‌های آنها را مشخص نمایید.

۳. تقسیم خارجی و تقسیم عقلی در این امر مشترک هستند که هر دو در مقابل

ترکیب قرار دارند. آیا در تقسیم منطقی هم می‌توان گفت که مقسم از ترکیب

اقسام به دست می‌آید؟ اگر نه، چرا؟ و اگر آری، چه تفاوتی با آنها دارد؟

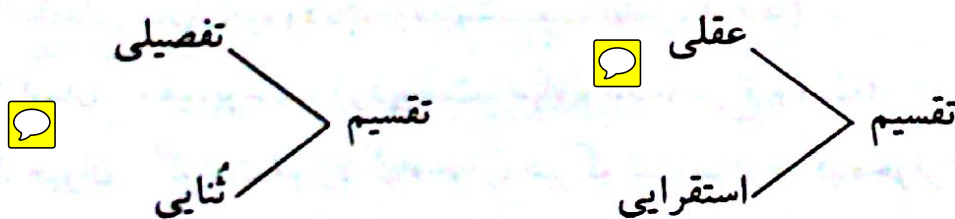
۴. در بحث تجرید و تعمیم گفتیم که ذهن انسان پس از شناخت افراد جزئی، به

جنبه مشترک آنها توجه نموده، از آن طریق به مفاهیم کلی دست می‌یابد. اما در

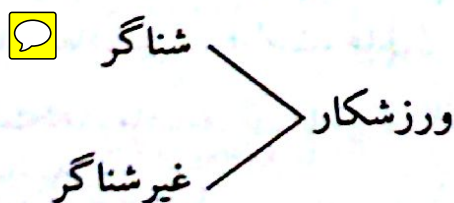
بحث تقسیم چنین مطرح شد که مفاهیم کلی از طریق تقسیم آن به مفاهیم جزئی تر شناخته می شود. این دو مطلب چگونه قابل جمع می باشند؟

۵. تقسیم زیر را در نظر بگیرید: افعال {واجب، مستحب، حرام، مکروه، مباح}. اولاً جهت این تقسیم را تعیین کنید و ثانیاً آن را که به شیوه تفصیلی بیان شده، به شیوه ثنایی بازنویسی کنید. توجه داشته باشید که پاسخ دقیق فقط دارای ۵ قسم نهایی خواهد بود.

۶. تقسیمهای زیر را در نظر بگیرید و توضیح دهید هریک از آنها آیا عقلی است یا استقرایی و نیز تفصیلی است یا ثنایی:

۷. فرض کنید ورزشکاران را به شیوه تقسیم ثنایی چنین تقسیم کنیم:

حال اگر ورزشکاری هم شناگر باشد و هم فوتبالیست، در قسم اول جای می گیرد یا در قسم دوم و یا باید قسم سومی به تقسیم بیفزاییم؟

۸. از ترکیب دو نوع تقسیم از جهت وجود اقسام و از جهت روش تقسیم، چهار حالت زیر متصور است. اولاً تعیین کنید کدام یک از این حالات غیر ممکن است و چرا؛ ثانیاً برای حالات ممکن مثال بزنید.

۹. دانشجویان دانشگاه را از جهت تسلط بر سه زبان عربی، انگلیسی و فرانسه به شیوه

عقلی غیر ثنایی و شیوه عقلی ثنایی تقسیم کنید.

۱. تقسیم عقلی تفصیلی

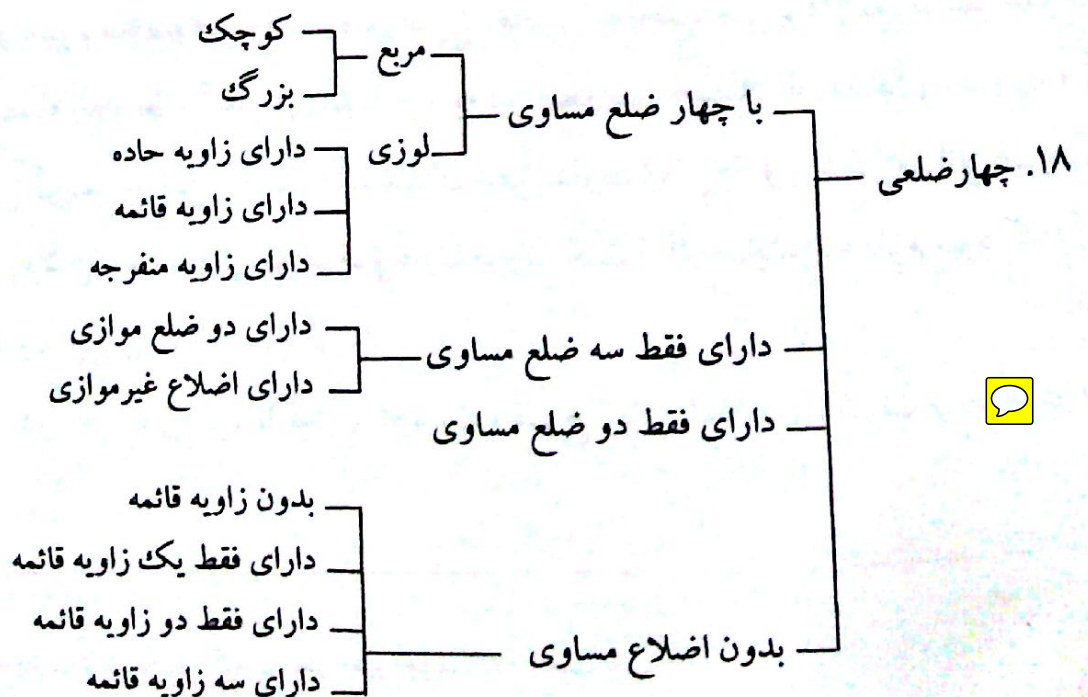
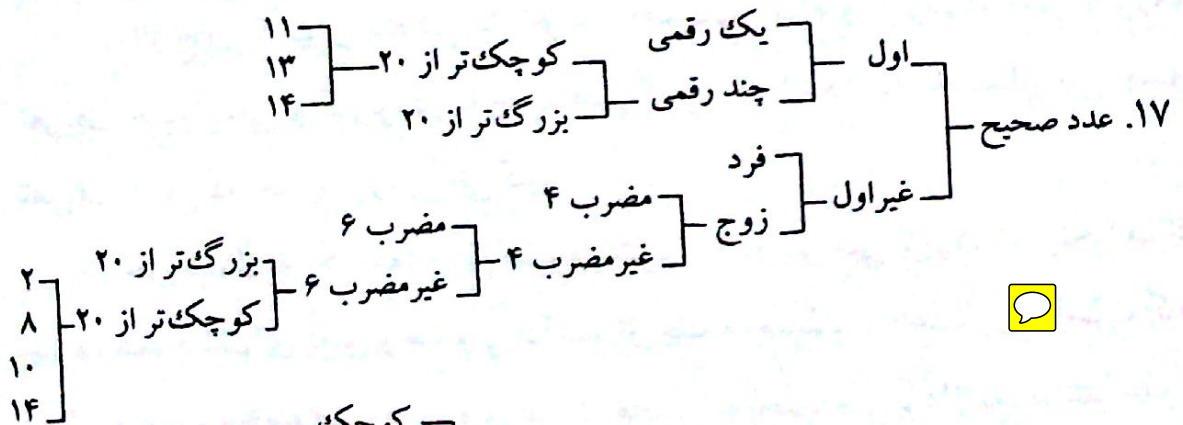
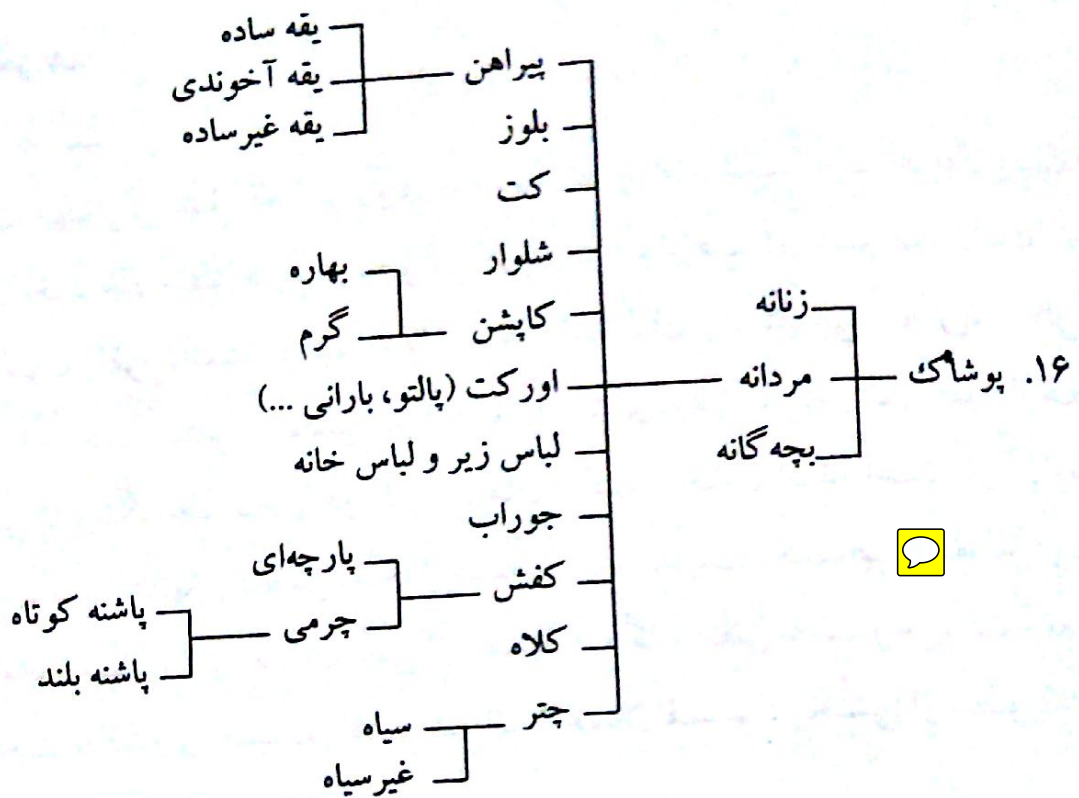
۲. تقسیم عقلی ثنایی

۳. تقسیم استقرایی تفصیلی

۴. تقسیم استقرایی ثنایی

۱۰. برای هر یک از اصطلاحات تقسیم (خارجی، عقلی، منطقی) سه مثال بزنید.
۱۱. ده مثال کاربردی برای تقسیم منطقی ارائه کنید که در هر یک از آنها فقط یکی از قواعد تقسیم رعایت نشده باشد و چهار قاعده دیگر رعایت شده باشد (برای رعایت نشدن هر یک از قواعد دو مثال بزنید).
۱۲. در هر یک از موارد زیر اولاً جهت تقسیم را مشخص نمایید؛ ثانیاً بگویید تقسیم، عقلی است یا استقرایی و ثالثاً در مواردی که برخی قواعد تقسیم رعایت نشده‌اند، قواعد نقض شده را تعیین کنید.

۱. روزهای هفته: {شنبه، یکشنبه، دوشنبه، سه‌شنبه، چهارشنبه، پنجشنبه، جمعه}
۲. ماه‌های سال: {فروردین، اردیبهشت، ...، بهمن، اسفند}
۳. انسان: {سفیدپوست، زردپوست، سیاه‌پوست، سرخ‌پوست}
۴. حیوان: {گوشت‌خوار، گیاه‌خوار، غیر گوشت‌خوار و گیاه‌خوار}
۵. کشورهای جهان: {غیر عضو اپک، ایران، عربستان، بحرین، امارات، کویت، اندونزی، عراق، قطر، عمان}
۶. اصول دین: {توحید، معاد، نبوت، امامت، عدل}
۷. نشریه: {روزنامه، هفته‌نامه، ماهنامه، فصلنامه، سالنامه، گاهنامه}
۸. اتم: {الکترون، پروتون، نوترون}
۹. ذرات اتم: {بدون بار الکتریکی، دارای بار مثبت، دارای بار منفی}
۱۰. تهران: {اسلامشهر، شمیرانات، شهریار، کرج، ری، ورامین، ساوجبلاغ}
۱۱. انسان: {موحد (خوش اخلاق، بد اخلاق)، ملحد، شکاک، منافق}
۱۲. تقلید: {عالم از عالم، جاهل از عالم، جاهل از جاهل، عالم از جاهل}
۱۳. نوشت افزار: {مداد، خودکار، خودنویس، روان‌نویس، ماژیک، قلم مو، قلم نی، پاک‌کن، ماشین تایپ}
۱۴. نماز: {نماز یومیه واجب، نماز میت، نماز عیدین، نماز جمعه، نماز شب}
۱۵. مرغ: {مرغی که روزانه ۱۵۰ بار قدقد می‌کند، مرغی که روزانه کمتر از ۱۵۰ بار قدقد می‌کند، مرغی که روزانه بیش از ۱۵۰ بار قدقد می‌کند}

۱. برای این مطلب مثالی بزنید که چگونه ممکن است ابهام و عدم وضوح یک لفظ یا یک مفهوم، موجب بروز مشاجرات و مجادلات بی‌فایده شود.

۲. با توجه به اینکه بحث تعریف لفظی و بیان معنای یک واژه بخشی غیرمنطقی و متعلق به ادبیات و لغت‌شناسی است، توجیه شما از اینکه این بحث در منطق کاربردی و به عنوان یکی از انواع تفکر در حوزه تصورات مطرح می‌شود، چیست؟

۳. می‌توان حالتی را فرض کرد که تعریف معجمی، تعریف نظری نیز باشد؛ یعنی با یک تعریف، دو یا چند هدف محقق شود؛ لذا به نظر می‌رسد تقسیم تعریف لفظی به اهداف بیان‌شده، دقیق نیست؛ زیرا اقسام نسبت به یکدیگر متباین نمی‌باشند. اولاً برای جلوگیری از این اشکال، پیشنهاد شما برای تقسیم دقیق اهداف تعریف چیست؟ ثانیاً ده حالت متصور را که در آنها دو هدف تعریف لفظی با هم جمع می‌شوند نام ببرید علت عدم امکان جمع را در مواردی که جمع ممکن نیست بیان کنید برای موارد ممکن مثال بزنید.

۴. تعیین کنید الفاظ مشخص شده در هریک از عبارتهای زیر نیازمند چه نوع تعریفی (از حیث هدف) می‌باشد:

۱. گاهی میان غرایز و فطریات انسان کشمکش در می‌گیرد.
۲. در فیلمبرداری استودیویی، معمولاً از تصاویر کلوزآپ استفاده می‌شود.
۳. اگرچه عرض هنر پیش‌یار بی‌ادبی است
۴. دانشمندان معتقدند ضریب هوشی افراد قابل افزایش است.
۵. هدف اصلی آمدن پیامبران انسان‌سازی است.
۶. قانون‌مداری شهروندان، هر نوع آتارشیسم را در جامعه از بین خواهد برد.
۷. برخی معتقدند دروغ‌گویی یکی از مهارتهای لازم برای رونق کسب و کار است.

۸. چنین نیست که همه قرائتهای مختلف از دین معتبر باشند. ☐

۹. عامل اصلی انتقال ویژگیهای ارثی، ژن است. ☐

۱۰. برای این کار تحقیقاتی، به جای فهرست مطالب باید به ایندکس کتابها

مراجعه نمایند. ☐

۱۱. آیا می توان متن خاصی یا شرایطی را تصور نمود که هریک از الفاظ زیر با تعریف

مذکور در مقابل آنها (از حیث هدف) تعریف شود؟ اگر نه، چرا و اگر آری، آن

متن یا آن شرایط را ذکر کنید:

۱. فرمان (معجمی) ☐ ۲. فرمان (وضعی) ☐ ۳. فرمان (تدقیقی) ☐

۴. فرمان (حقیقی) ☐ ۵. آب (تدقیقی) ☐ ۶. آب (اقناعی) ☐

۷. آب (معجمی) ☐ ۸. آب (حقیقی) ☐ ۹. هوش (معجمی) ☐

۱۰. هوش (نظری) ☐

۱۲. یکی از مصداق بارز و مهم انجام تعریف وضعی، فعالیت فرهنگستان زبان و ادب

فارسی در واژه گزینی و معادل یابی برای واژه های بیگانه می باشد. در اینجا چند

نمونه از واژگان مصوب این فرهنگستان به عنوان معادل واژه های بیگانه ارائه

می شود. در هر مورد تعیین کنید که ارائه واژه جدید، مصداق کدام یک از

حالات چهارگانه تعریف وضعی (لفظ جدید، مدلول جدید؛ ...) است:

۱. آب تودیت: روز آمد ☐ ۲. آرشیو: بایگانی ☐ ۳. میکروفون: صدابر ☐

۴. موسسین: یارانه ☐ ۵. دکور: آرایه ☐ ۶. تست: آزمون ☐

۷. پروژکتور: نورافکن ☐ ۸. ادیت: ویرایش ☐ ۹. ادیتور: ویراستار ☐

۱۰. کمپوت: خوشاب ☐ ۱۱. کوین: کالا برگ ☐ ۱۲. تیراژ: شمارگان ☐

۱۳. برای هریک از الفاظ زیر معادل مناسبی در زبان فارسی یافته، یا وضع کنید:

۱. قاتری: (نامعارف، غیر معمولی، غیر ضروری) ☐

۲. اسکورت (گروهی که شخصیت های سیاسی و دولتی را به منظور احترام یا

محافظت همراهی می کنند) ☐

۳. گارد (گروهی مسلح که پاسداری از مکان یا مقامی را برعهده دارند یا در

اجرای مراسم تشریفاتی شرکت می کنند) ☐

۴. بادی گارد (محافظ شخصی) ☐
۵. بُن (کمک غیرنقدی برای دریافت کالا که دولت آن را به صورت برگه‌های چاپی در اختیار کارکنان قرار می‌دهد) ☐
۶. ژتون (مهره فلزی یا پلاستیکی یا کاغذی که در داد و ستد داخلی یک محل، مانند رستوران، دانشگاه و... به کار می‌رود) ☐
۷. فیش (برگه‌ای که به خریدار در ازای پرداخت کالا داده می‌شود و اعتبار مالی دارد) ☐
۸. فاکتور (برگه‌ای حاوی فهرست و قیمت اجناس فروخته شده که فروشنده به خریدار ارائه می‌کند) ☐
۹. کابل (چند رشته سیم به هم تافته روکش‌دار یا بدون روکش برای انتقال جریان برق یا بلند کردن وزنه‌های سنگین) ☐
۸. اولاً هریک از الفاظ زیر را در صورت امکان با انواع سه‌گانه تعریف مصداقی تعریف کنید؛ ثانیاً علت قابل تعریف نبودن برخی از الفاظ با یکی از سه روش مذکور را توضیح دهید و ثالثاً با توجه به محدودیتهای تعاریف مصداقی، اشکالهای احتمالی تعاریف خود را ذکر کنید:
۱. سیگار ☐ ۲. عکاسی ☐ ۳. کشور ☐ ۴. اشک ☐
۹. دو نوع تعریف ضمنی و متنی را مقایسه نموده، تشابه و تفاوت آنها را بیان کنید. ☐
۱۰. تعاریف اقناعی زیر را به تعریف غیراقناعی و تعاریف غیراقناعی را به تعریف اقناعی تبدیل کنید:
۱. سجده: حالتی که پیشانی، دو کف دست، دو سر زانو و دو سر انگشت شست پا بر روی زمین باشد ☐
۲. مرگ: رهایی مرغ روح از قفس بدن و پرواز تابی‌نهایت ☐
۳. توبه: پشیمانی از اعمال گذشته و سعی در جبران آنها و حرکت در مسیر صحیح ☐
۴. حافظه: توان به خاطر سپردن آموخته‌ها ☐

۵. نماز: اظهار بندگی در برابر حضرت دوست و دل بردن از هر چه غیر اوست ☐
 ۱۱. هریک از الفاظ زیر را که با روش ضمنی تعریف شده، با روشی دیگر و هر لفظی را که با روشهای دیگر تعریف شده با روش ضمنی تعریف کنید:

۱. برای ثبت نام، یک عکس و یک رونوشت شناسنامه لازم است. ☐
 ۲. موسیقی: علم ترکیب اصوات و هنر عرضه آنها به نحوی که برای شنونده مطبوع باشد ☐

۳. داوران مسابقه، رکورد او را به خاطر اینکه دوپینگ کرده بود نپذیرفتند. ☐

۴. فیلتر: ابزاری برای تصفیه کردن ☐

۵. فروشندگان موظف به نصب اتیکت بر روی همه کالاهای خود هستند. ☐

۶. تبلیغات: انتشار نظریات، اطلاعات یا شایعات به منظور تغییر دادن افکار

عمومی ☐

۷. ادویه: فراورده‌های گیاهی که برای چاشنی یا خوش طعم کردن غذا به کار

می‌رود ☐

۱۲. هریک از حروف و معانی حرفی زیر را با هر دو شیوه روش متنی تعریف کنید:

۱. از ☐ ۲. با ☐ ۳. تا ☐ ۴. زیرا ☐ ۵. در طول ☐

۱۳. آیا الفاظ زیر را می‌توان با روشهای پیشنهادی که در مقابل آن ذکر شده تعریف

کرد؟ اگر نه، چرا و اگر آری تعریف پیشنهادی شما چیست؟

۱. سرایدار (سلسله اوصاف ☐ ارجاع به مفردات) ☐

۲. فطرت (ضمنی ☐ فرد شمار) ☐

۳. کلیسا (تعریف به ضد ☐ سلسله اوصاف) ☐

۴. اشک (تشبیهی ☐ تعریف به مؤلفه‌ها) ☐

۵. ترور (ضمنی ☐ مترادف) ☐

۶. خیابان (متنی ☐ عام و خاص) ☐

۷. فوتبال (ارجاع به مفردات ☐ فرد شمار) ☐

۸. خلاقیت (اشاره ☐ تشبیهی) ☐

۹. اولتیماتوم (مترادف: سلسله اوصاف)
۱۰. کبریت (اشاره‌ای: تعریف به ضد)
۱۴. در هریک از موارد زیر تعیین کنید اولاً روش تعریف چیست و ثانیاً کدام یک از قواعد تعریف احتمالاً رعایت نشده است:

 ۱. بتون: یکی از بهترین مواد ساختمانی که توسط بشر ساخته شده است؛
 ۲. قلب: موتور بدن؛
 ۳. قند: به گلوکز، ساکاروز، لاکتوز و فروکتوز، «قند» می‌گویند
 ۴. فراماسونری: جمعیتی سری در برخی از کشورها؛
 ۵. رادیواکتیو: جسم دارای تشعشعات اتمی؛
 ۶. اکولوژی: شناخت روابط انسان و محیط؛
 ۷. آبله: نوعی بیماری جلدی که توسط ویروس ایجاد می‌شود؛
 ۸. [هاگ]: گیاهانی که گل ندارند به وسیله هاگ تولیدمثل می‌کنند؛
 ۹. انسولین: دارویی برای درمان بیماری دیابت؛
 ۱۰. دریاچه: مقدار آب بزرگ‌تر از برکه؛
 ۱۱. برکه: مقدار آب کوچک‌تر از دریاچه؛
 ۱۲. زمین‌لرزه: ارتعاش و لرزش بخشی از سطح زمین؛
 ۱۳. تب: افزایش حرارت بدن؛
 ۱۴. اولتیماتوم: اتمام حجت، آخرین پیشنهادی که دولتی به دولتی می‌دهد و در صورت عدم قبول موجب بروز جنگ می‌شود؛
 ۱۵. هاگ: سلولهای زایشی رستنیهای بدون گل؛
 ۱۶. آنتروپولوژی: انسان‌شناسی؛
 ۱۷. چشم:
 ۱۸. فلز: جسمی که جذب آهن‌ربا می‌شود؛
 ۱۹. عاج: دندان فیل؛
 ۲۰. سالاد: ترکیبی از خیار، گوجه‌فرنگی، پیاز، برگ کاهو و سرکه یا آبلیمو؛

۲۱. کتاب: غذای روح؛
۲۲. خراس: خر آسیاب؛ خری که سنگ آسیاب را می گرداند؛
۲۳. پنگوئن: پرنده شناگر؛
۲۴. کلیسا: ساختمانی که مسیحیان برای دعا و عبادت به آنجا می روند؛
۲۵. کاروانسرا: سرای کاروان؛ بنایی که کاروانیان در میان راه خود در آنجا توقف و استراحت می کردند؛
۲۶. شغل: کار در ازای پول؛
۲۷. شراره: پاره آتش؛
۲۸. پیاده نظام: مقابل سواره نظام؛
۲۹. آب: مایعی که در ۱۰۰ درجه سانتی گراد می جوشد و در صفر درجه منجمد می شود؛
۳۰. آب: H_2O ؛
۳۱. آب: ؛
۳۲. آب: مایع رافع عطش؛
۳۳. آب: مایع بی رنگ، بی بو و بی مزه؛
۳۴. اقتصاد: علمی که از پدیده های اقتصادی بحث می کند؛
۳۵. میوه: سیب، گلابی، هلو، زردآلو و...؛
۳۶. دماوند: بام ایران؛
۳۷. [باند]: پزشک گفت: «تا دو روز دیگر می توانم باند را از پایم باز کنم.»؛
۳۸. صحت: عدم بیماری؛
۳۹. تلفن: دورگو؛
۴۰. کاخ: کوشک؛
۴۱. سل: بیماری واگیردار
۱۵. به یک واژه نامه یک زبانه (فارسی به فارسی، انگلیسی به انگلیسی و...) مراجعه

نمایید؛ اولاً سعی کنید برای هریک از روشهای تعریف، دو نمونه در واژه‌نامه بیابید؛ ثانیاً با توجه به قواعد تعریف لفظی، ۵ مورد از تعاریف واژه‌نامه را نقد کنید (نام واژه‌نامه را بنویسید و موارد غیرفارسی را ترجمه کنید. واژه‌نامه‌هایی که برای نوآموزان یک زبان تدوین شده کمک بیشتری به شما خواهد کرد).

۱۶. اوصاف ذاتی و اوصاف عرضی مذکور برای هریک از ماهیات زیر را مشخص کنید:

۱. مثلث (دارای زوایای داخلی 180° ، متساوی‌الاضلاع، قائم‌الزاویه، دارای سه ضلع، شکل)

۲. طلا (نامد، زرد، ۱۸ عیار، گرانبها، فلز، رسانا)

۳. سنگ (شکاری، حیوان، هار، عوگوکننده، دارای حواس، دارای حرکت،

دارای دندان تیز)

۴. عدد (زوج، گمیت، دارای جذر، دارای مجذور)

۵. رنگ (کیفیت، تیره، دیدنی، عَرَض، سبَر)

۱۷. مفاهیم بی‌نیاز از تعریف (حقیقی)، مفاهیم تعریف‌پذیر و مفاهیم تعریف‌ناپذیر را

با ذکر دلیل مشخص کنید:

۵. سنگین

۴. سنگ

۳. دایره

۲. هستی

۱. خدا

۱۰. زنبور

۹. ممتنع

۸. همسر

۷. نابود

۶. عدد